

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΒΟΥΡΟΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΙ ΚΑΤΑ ΕΛΛΑΔΑΣ

(Προσφυγές αριθ. 51653/12, 50753/11, 25032/12, 66616/12 και 67950/12)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

12 Μαρτίου 2015

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

Στην υπόθεση Bouros και λοιποί κατά Ελλάδας

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε τμήμα, η σύνθεση του οποίου έχει ως εξής:

Isabelle Berro, *πρόεδρος*,

Khanla Hajiyeu,

Paulo Pinto de Albuquerque,

Λίνος-Αλέξανδρος Σιτσιλιάνος,

Erik Møse,

Ksenija Turković,

Dmitri Dedov, *δικαστές*,

και Søren Nielsen, *γραμματέας τμήματος*,

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 17 Φεβρουαρίου 2015,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με πέντε προσφυγές (αριθ. 51653/12, 50753/11, 25032/12, 66616/12 και 67950/12) στρεφόμενες κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας, από τρεις υπηκόους του Κράτους αυτού, τον κύριο Χριστόδουλο Γιατζογλίδη, τον κύριο Μιχαήλ Γαβριηλίδης και τον κύριο Γιώργο Πουρσελάντζεϊ, καθώς και έναν ρουμάνο υπήκοο, τον κύριο Vasile Bouros, και έναν βούλγαρο υπήκοο, τον κύριο Stefan Dimitrov («οι προσφεύγοντες»), οι οποίοι προσέφυγαν ενώπιον του Δικαστηρίου στις 5 Αυγούστου 2011, 19 Απριλίου 2012, 8 Οκτωβρίου 2012, 1^η Αυγούστου 2012 και 8 Οκτωβρίου 2012 αντίστοιχα, δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Οι προσφεύγοντες εκπροσωπήθηκαν από την κ. Μ. Λάμπρου, δικηγόρο του Συλλόγου της Λάρισας. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κύριο Δ. Καλόγηρο, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και την κυρία Μ. Σκορίλα, δικαστική αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Αφού ενημερώθηκαν σχετικά με το δικαίωμά τους να συμμετάσχουν στην διαδικασία (άρθρα 36 § 1 της Σύμβασης και 44 § 1 του Κανονισμού), η ρουμανική κυβέρνηση δήλωσε ότι δεν το επιθυμούσε η δε βουλγαρική κυβέρνηση δεν απάντησε.

3. Οι προσφεύγοντες προβάλλουν μία παραβίαση του άρθρου 3 εξαιτίας των συνθηκών της κράτησής τους.

4. Στις 30 Ιανουαρίου 2013, οι προσφυγές κοινοποιήθηκαν στην Κυβέρνηση.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Οι προσφεύγοντες έχουν γεννηθεί αντίστοιχα το 1962, 1984, 1983, 1972 και 1972 και είναι, ή ήταν για ορισμένους από αυτούς, κρατούμενοι στην φυλακή της Λάρισας.

A. Η περίπτωση του προσφεύγοντος V. Bouros

6. Στις 30 Ιουνίου 2007, ο προσφεύγων τέθηκε υπό προσωρινή κράτηση στην φυλακή του Κορυδαλλού. Στις 23 Δεκεμβρίου 2008, μεταφέρθηκε στην φυλακή της Λάρισας. Στις 4 Φεβρουαρίου 2011, το Εφετείο Κακουργηνμάτων Αθηνών τον καταδίκασε σε ποινή κάθειρξης δεκατριών ετών και σε χρηματική ποινή 3.000 ευρώ και διέταξε επίσης την απέλασή του μετά την έκτιση της ποινής του. Αυτός αφέθηκε ελεύθερος στις 6 Μαρτίου 2013.

1. Έκδοχή του προσφεύγοντος για τις συνθήκες κράτησής του στην φυλακή της Λάρισας

7. Ο προσφεύγων τοποθετήθηκε σε ένα κελί 25 τετραγωνικών μέτρων (που περιελάμβανε ένα ντους, έναν νιπτήρα και ένα WC), το οποίο φιλοξενούσε 10 κρατούμενους. Τα κελιά δεν διέθεταν ζεστό νερό ούτε επαρκή τεχνητό φωτισμό ούτε κλινοσκεπάσματα ούτε ράφια. Οι τοίχοι ήταν φθαρμένοι από την υγρασία οι δε οσμές μέσα στην φυλακή ήσαν αφόρητες εξαιτίας των απορριμμάτων και των υπολειμμάτων τροφών που πετιούνταν στην αυλή της φυλακής. Πράγματι, οι κρατούμενοι έπαιρναν τα γεύματά τους στο κελί τους, ήταν υποχρεωμένοι να πετούν τα υπολείμματα από το παράθυρο και χρειάζονταν πολλές ώρες, ακόμη και ημέρες, προτού αυτά απομακρυνθούν. Εκτός από τις οσμές που προκαλούσαν, τα απορρίμματα αυτά προσέλκυαν αρουραίους, κατσαρίδες, ψύλλους και άλλα έντομα.

8. Ο προσφεύγων ισχυρίζεται επίσης ότι ασθένησε, με πονοκεφάλους και πυρετό, και ότι, παρά τις παρακλήσεις του, δεν έτυχε οποιασδήποτε ιατρικής φροντίδας. Επικρίνει την ανεπάρκεια της ιατρικής περίθαλψης, την έλλειψη μέτρων

για την πρόληψη της μετάδοσης μεταδοτικών ασθενειών και τον μη σεβασμό των κανόνων υγιεινής.

2. Εκδοχή του προσφεύγοντος για τις προηγούμενες συνθήκες κράτησής του στην φυλακή του Κορυδαλλού

9. Ο προσφεύγων τέθηκε υπό προσωρινή κράτηση στην φυλακή του Κορυδαλλού, μέσα σε ένα κελί 9 τετραγωνικών μέτρων με τρεις ακόμη κρατούμενους. Το κελί δεν είχε επαρκή τεχνητό φωτισμό, δεν διέθετε θέρμανση και δεν είχε ποτέ απολυμανθεί ή καθαριστεί ελλείψει καθαριστικών προϊόντων. Εκτός από ένα αποκρουστικό στρώμα, ο προσφεύγων δεν έλαβε ποτέ κάποιο κλινοσκεπάσμα. Το κελί δεν είχε ούτε ράφια ούτε κάθισμα για να καθίσει κανείς. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι δεν έλαβε κάποια απάντηση στα επανειλημμένα αιτήματά του να εξεταστεί από ιατρό για τα προβλήματα ιγμορίτιδας και κεφαλαλγίας.

3. Εκδοχή της Κυβέρνησης αναφορικά με τις συνθήκες κράτησης του προσφεύγοντος στην φυλακή της Λάρισας

10. Ο προσφεύγων κρατήθηκε στην πτέρυγα Α της φυλακής, μέσα σε ένα κελί επιφανείας 25 τετραγωνικών μέτρων, με έξι ή εννέα ακόμη κρατούμενους, ανάλογα με την πλήρωση της φυλακής. Ο προσωπικός χώρος του κυμαινόταν συνεπώς μεταξύ 3,57 τ.μ. και 2,10 τ.μ. Το κελί περιείχε μία γωνία υγιεινής 5 τ.μ., εξοπλισμένη με ένα WC, έναν νιπτήρα και ένα ντους.

11. Κατά την διάρκεια της κράτησής του, ο προσφεύγων εργάστηκε ως υπεύθυνος καθαρισμού από την 1^η Ιουλίου μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 2009, από την 1^η Απριλίου μέχρι τις 30 Ιουνίου 2010, από την 1^η Οκτωβρίου μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010 και από την 1^η Ιουλίου μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 2011. Από τον Οκτώβριο του 2011 μέχρι τον Ιούνιο του 2012 και από τον Οκτώβριο 2012 μέχρι την απόλυσή του, παρακολουθούσε μαθήματα στο «Σχολείο της δεύτερης ευκαιρίας» της φυλακής.

12. Από τις 8 μέχρι τις 12 η ώρα, και στην συνέχεια από τις 15 μέχρι την δύση του ηλίου, ο προσφεύγων εργαζόταν ή είχε την δυνατότητα να αθλείται ή να κάνει περίπατο στην αυλή της πτέρυγας Α της φυλακής. Μπορούσε επίσης να ψυχαγωγηθεί στον κοινό σκεπαστό χώρο όπου οι κρατούμενοι έπαιζαν πινγκ-πονγκ. Αφαιρώντας τις ώρες του ύπνου, της εργασίας και του περιπάτου, έμεναν έξι ώρες τις οποίες ο προσφεύγων περνούσε μέσα στο κελί του.

13. Ο προσφεύγων εξετάστηκε 19 φορές από τον γενικό ιατρό της φυλακής και επτά φορές από τον οδοντίατρο. Μεταφέρθηκε δύο φορές σε δημόσιο νοσοκομείο, την πρώτη για μία δερματολογική εξέταση και την δεύτερη για μία βιολογική εξέταση.

4. Εκδοχή της Κυβέρνησης αναφορικά με τις προηγούμενες συνθήκες κράτησης του προσφεύγοντος στην φυλακή του Κορυδαλλού

14. Η Κυβέρνηση αναφέρει ότι ο προσφεύγων κρατήθηκε αρχικά στα κελιά A86, A92, A58, A61, A59 της πτέρυγας Α της φυλακής και κατά την διάρκεια της περιόδου από τις 29 Απριλίου 2008 μέχρι τις 30 Ιουνίου 2008 σε έναν θάλαμο της πτέρυγας Ε μαζί με άλλους κρατούμενους που εργάζονται στα εργαστήρια. Ο προσωπικός χώρος του κυμαινόταν μεταξύ 2,3 και 3,1 τ.μ.

15. Επί ενός συνόλου 17 μηνών κράτησης στον Κορυδαλλό, ο προσφεύγων εργάστηκε επί οκτώ μήνες ως βοηθός μάγειρα και πραγματοποίησε 267 ώρες εργασίας, γεγονός που είχε θετική επίδραση στην επιμέτρηση της ποινής του.

Β. Η περίπτωση του προσφεύγοντος Χ. Γιατζογλίδη

16. Καταδικασμένος για εμπόριο ναρκωτικών σε ποινή ισόβιας κάθειρξης, ο προσφεύγων κρατείται από το 1998. Κατά την διάρκεια της περιόδου αυτής, έχει τοποθετηθεί σε εννέα διαφορετικά καταστήματα, ήτοι, στην αρχή στο ψυχιατρικό κατάστημα της φυλακής του Κορυδαλλού, στην συνέχεια στην φυλακή Χανίων, στην φυλακή Ναυπλίου, στην φυλακή του Κορυδαλλού, στην φυλακή Μαλανδρινού, στην φυλακή Πατρών, στην παλαιά φυλακή Τρικάλων, στην νέα φυλακή Τρικάλων και, στις 24 Σεπτεμβρίου 2007, στην φυλακή της Λάρισας, όπου βρισκόταν ακόμη κατά την ημερομηνία της υποβολής των παρατηρήσεών του στο Δικαστήριο. Οι συνθήκες κράτησης μέσα στις φυλακές αυτές ήταν, κατά τον προσφεύγοντα, ποικίλες ανάλογα με το κατάστημα. Υπογραμμίζει ιδιαίτερα ότι οι συνθήκες κράτησης ήταν καλές στην νέα φυλακή Τρικάλων όπου αυτός κρατήθηκε από το τέλος Ιουλίου 2006.

1. Εκδοχή του προσφεύγοντος για τις συνθήκες κράτησής του στην φυλακή της Λάρισας

17. Ο προσφεύγων τοποθετήθηκε μαζί με εννέα ακόμη κρατούμενους μέσα σε ένα κελί 24 τετραγωνικών μέτρων, στο οποίο δεν υπήρχε ούτε τραπέζι ούτε ντουλάπα

για να τακτοποιήσει τα ρούχα του. Δεν έλαβε προϊόντα ατομικής υγιεινής, όπως σαπούνι ή χαρτί τουαλέτας.

2. Εκδοχή της Κυβέρνησης για τις συνθήκες κράτησης του προσφεύγοντος στην φυλακή της Λάρισας

18. Ο προσφεύγων κρατήθηκε στην πτέρυγα Α της φυλακής, μέσα σε ένα κελί επιφανείας 25 τετραγωνικών μέτρων, με έξι ή εννέα ακόμη κρατούμενους, ανάλογα με την πλήρωση της φυλακής. Ο προσωπικός χώρος του κυμαινόταν συνεπώς μεταξύ 3,57 τ.μ. και 2,10 τ.μ. Το κελί περιείχε μία γωνία υγιεινής 5 τ.μ., εξοπλισμένη με ένα WC, έναν νιπτήρα και ένα ντους.

19. Κατά την διάρκεια της κράτησής του, ο προσφεύγων συγκέντρωσε 1.000 ημέρες εργασίας ως υπεύθυνος καθαρισμού. Από τον Οκτώβριο του 2007 μέχρι τον Απρίλιο του 2008, ο προσφεύγων παρακολούθησε το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «ΑΡΣΙΣ». Είχε επίσης 25 τακτικές άδειες διαρκείας από πέντε έως εννέα ημερών εκάστης.

20. Από τις 8 μέχρι τις 12 η ώρα, και στην συνέχεια από τις 15 μέχρι την δύση του ηλίου, ο προσφεύγων εργαζόταν ή είχε την δυνατότητα να αθλείται ή να κάνει περίπατο στην αυλή της πτέρυγας Α της φυλακής. Μπορούσε επίσης να ψυχαγωγηθεί στον κοινό σκεπαστό χώρο όπου οι κρατούμενοι έπαιζαν πινγκ-πονγκ. Αφαιρώντας τις ώρες του ύπνου, της εργασίας και του περιπάτου, έμεναν έξι ώρες τις οποίες ο προσφεύγων περνούσε μέσα στο κελί του.

21. Ο προσφεύγων εξετάστηκε 48 φορές από τον γενικό ιατρό της φυλακής και έξι φορές από τον οδοντίατρο. Μεταφέρθηκε πολλές φορές σε δημόσιο νοσοκομείο, πέντε για ψυχιατρική και ορθοπαιδική εξέταση, μία για καρδιολογική εξέταση και τρεις για βιολογική εξέταση.

Γ. Η περίπτωση του προσφεύγοντος Μ. Γαβριλίδη

22. Ως ύποπτος εκβίασης και πρόκλησης σωματικής βλάβης, ο προσφεύγων τέθηκε υπό προσωπική κράτηση από τις 26 Απριλίου μέχρι τις 16 Ιουνίου 2011 σε κελιά της Αστυνομικής Διεύθυνσης Θεσσαλονίκης. Στις 17 Ιουνίου 2011, ο προσφεύγων μεταφέρθηκε στην φυλακή της Λάρισας. Αφέθηκε ελεύθερος υπό όρους στις 25 Οκτωβρίου 2012.

1. Εκδοχή του προσφεύγοντος για τις συνθήκες κράτησής του στην φυλακή της Λάρισας

23. Ο προσφεύγων τοποθετήθηκε μέσα σε ένα κελί 25 τετραγωνικών μέτρων, στο οποίο υπήρχαν ακόμη εννέα κρατούμενοι. Το κελί διέθετε έναν νιπτήρα, ένα ντους (χωρίς ζεστό νερό) και ένα WC. Εκτός από ένα πολύ βρόμικο στρώμα, ο προσφεύγων δεν έλαβε καθόλου κλινοσκεπάσματα. Το κελί δεν είχε επαρκή φωτισμό ούτε επαρκή θέρμανση. Οι οσμές μέσα στην φυλακή ήσαν ανυπόφορες εξαιτίας των απορριμμάτων και των υπολειμμάτων τροφών που πετιούνταν στην αυλή της φυλακής. Πράγματι, οι κρατούμενοι έπαιρναν τα γεύματά τους στο κελί τους, ήταν υποχρεωμένοι να πετούν τα υπολείμματα από το παράθυρο και χρειάζονταν πολλές ώρες, ακόμη και ημέρες, προτού αυτά απομακρυνθούν. Εκτός από τις οσμές που προκαλούσαν, τα απορρίμματα αυτά προσέλκυαν αρουραίους, κατσαρίδες, ψύλλους και άλλα έντομα.

24. Ο προσφεύγων παραπονείται ακόμη για την ανεπάρκεια της ιατρικής περίθαλψης, την έλλειψη μέτρων για την πρόληψη της μετάδοσης μεταδοτικών ασθενειών και την μη τήρηση των κανόνων υγιεινής.

2. Εκδοχή της Κυβέρνησης για τις συνθήκες κράτησης του προσφεύγοντος στην φυλακή της Λάρισας

25. Ο προσφεύγων κρατήθηκε στην πτέρυγα Α της φυλακής, μέσα σε ένα κελί επιφανείας 25 τετραγωνικών μέτρων, με έξι ή εννέα ακόμη κρατούμενους, ανάλογα με την πλήρωση της φυλακής. Ο προσωπικός χώρος του κυμαινόταν συνεπώς μεταξύ 3,57 τ.μ. και 2,10 τ.μ. Το κελί περιείχε μία γωνία υγιεινής 5 τ.μ., εξοπλισμένη με ένα WC, έναν νιπτήρα και ένα ντους.

26. Κατά την διάρκεια της κράτησής του, ο προσφεύγων δεν εργάστηκε ούτε παρακολούθησε μαθήματα διότι αυτό δεν προβλέπονταν για εκείνους που τελούσαν υπό προσωρινή κράτηση.

27. Από τις 8 μέχρι τις 12 η ώρα, και στην συνέχεια από τις 15 μέχρι την δύση του ηλίου, ο προσφεύγων εργαζόταν ή είχε την δυνατότητα να αθλείται ή να κάνει περίπατο στην αυλή της πτέρυγας Α της φυλακής. Μπορούσε επίσης να ψυχαγωγηθεί στον κοινό σκεπαστό χώρο όπου οι κρατούμενοι έπαιζαν πινγκ-πονγκ. Αφαιρώντας τις ώρες του ύπνου, της εργασίας και του περιπάτου, έμεναν έξι ώρες τις οποίες ο προσφεύγων περνούσε μέσα στο κελί του.

28. Ο προσφεύγων εξετάστηκε έξι φορές από τον γενικό ιατρό της φυλακής και έξι φορές από τον οδοντίατρο. Μεταφέρθηκε δύο φορές σε δημόσιο νοσοκομείο για μία ακτινολογική εξέταση και για μία βιολογική εξέταση.

Δ. Η περίπτωση του προσφεύγοντος Γ. Πουρσελάντζει

29. Ο προσφεύγων κρατήθηκε προσωρινά από τις 25 Σεπτεμβρίου μέχρι τις 30 Οκτωβρίου 2008 (35 ημέρες) μέσα σε ένα κελί 20 τετραγωνικών μέτρων της Αστυνομικής Διεύθυνσης Θεσσαλονίκης. Στην συνέχεια μεταφέρθηκε στην φυλακή Διαβατών της Θεσσαλονίκης και μετά στην φυλακή της νήσου Χίου, όπου κρατήθηκε επί δώδεκα μήνες.

30. Στην Χίο, τοποθετήθηκε σε έναν κοιτώνα 35 τετραγωνικών μέτρων που περιείχε είκοσι κρεβάτια, αλλά φιλοξενούσε 30 έως 35 από τους οποίους οι 15 κοιμούνταν στο δάπεδο. Εκτός από ένα πολύ βρόμικο στρώμα, οι κρατούμενοι, μεταξύ των οποίων και ο προσφεύγων, δεν λάμβαναν ούτε κλινοσκεπάσματα ούτε προϊόντα καθαρισμού. Το νερό της φυλακής δεν ήταν πόσιμο και ο προσφεύγων ήταν αναγκασμένος να αγοράζει μεταλλικό νερό με δικά του χρήματα. Προκειμένου να αντιμετωπίσει τα ψυχολογικά προβλήματά του, ο προσφεύγων φέρεται να υπέβαλε στις αρχές της φυλακής δέκα αιτήσεις για να συναντήσει μία κοινωνική λειτουργό. Ελλείψει απάντησης, φέρεται να απευθύνθηκε απευθείας στον διευθυντή για να λάβει την απάντηση ότι η φυλακή δεν διέθετε κοινωνική υπηρεσία.

31. Στις 18 Ιουνίου 2010, ο προσφεύγων μεταφέρθηκε στην φυλακή της Λάρισας. Αφέθηκε ελεύθερος στις 19 Απριλίου 2013.

1. Εκδοχή του προσφεύγοντος για τις συνθήκες κράτησής του στην φυλακή της Λάρισας

32. Ο προσφεύγων τοποθετήθηκε σε ένα κελί 25 τετραγωνικών μέτρων (που περιελάμβανε ένα ντους, έναν νιπτήρα και ένα WC), μαζί με εννέα ακόμη κρατούμενους. Το κελί δεν είχε επαρκή φωτισμό ούτε επαρκή θέρμανση. Οι τοίχοι ήταν φθαρμένοι από την υγρασία οι δε οσμές μέσα στην φυλακή ήσαν αφόρητες εξαιτίας των απορριμμάτων και των υπολειμμάτων τροφών που πετιούνταν στην αυλή της φυλακής. Πράγματι, οι κρατούμενοι έπαιρναν τα γεύματά τους στο κελί τους, ήταν υποχρεωμένοι να πετούν τα υπολείμματα από το παράθυρο και χρειάζονταν πολλές ώρες, ακόμη και ημέρες, προτού αυτά απομακρυνθούν. Εκτός

από τις οσμές που προκαλούσαν, τα απορρίμματα αυτά προσέλκυαν αρουραίους, κατσαρίδες, ψύλλους και άλλα έντομα.

2. Εκδοχή της Κυβέρνησης για τις συνθήκες κράτησης του προσφεύγοντος στην φυλακή της Λάρισας

33. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι, αν και ο προσφεύγων κρατήθηκε, από τις 18 Ιουνίου 2010 μέχρι τις 14 Μαρτίου 2011, μέσα σε ένα κελί μαζί με έξι έως εννέα άλλους κρατούμενους, από τις 15 Μαρτίου 2011, τοποθετήθηκε σε ένα άλλο κελί, επιφανείας 8 τετραγωνικών μέτρων, μαζί με μόνο ένα ακόμη άτομο, ισχυρισμός ο οποίος δεν αμφισβητείται από τον προσφεύγοντα. Από τον Οκτώβριο του 2010 μέχρι τον Ιούνιο του 2012 και από τον Ιανουάριο μέχρι τον Απρίλιο του 2013, ο προσφεύγων παρακολούθησε μαθήματα στο «Σχολείο της δεύτερης ευκαιρίας» που λειτουργούσε μέσα στην φυλακή. Από την 1^η Οκτωβρίου μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2012, ο προσφεύγων εργάστηκε ως υπεύθυνος καθαριότητας μέσα στην φυλακή.

Ε. Η περίπτωση του προσφεύγοντος S. Dimitrov

34. Ο προσφεύγων κρατήθηκε στην αρχή σε ένα κελί του αστυνομικού τμήματος Σερρών, από τις 14 Οκτωβρίου μέχρι τις 16 Δεκεμβρίου 2009, στην συνέχεια δε, από τις 16 Δεκεμβρίου 2009 μέχρι τις 4 Οκτωβρίου 2010, στην φυλακή Διαβατών της Θεσσαλονίκης. Στις 4 Οκτωβρίου 2010, μεταφέρθηκε στην φυλακή της Λάρισας.

1. Εκδοχή του προσφεύγοντος για τις συνθήκες κράτησής του στην φυλακή της Λάρισας

35. Ο προσφεύγων κρατήθηκε μαζί με 9 ακόμη κρατούμενους σε ένα κελί όπου ο ατομικός χώρος του ήταν 2.5 τ.μ., επιφάνεια που είναι, εξηγεί, μικρότερη από εκείνη την οποία προβλέπει η ελληνική νομοθεσία για έκαστο κρατούμενο. Επικαλείται επίσης προς τούτο την νομολογία του Δικαστηρίου επί θεμάτων υπερπλήρωσης μέσα στις φυλακές. Οι κρατούμενοι έπαιρναν τα γεύματά τους στο κελί τους, ήταν υποχρεωμένοι να πετούν τα υπολείμματα από το παράθυρο και χρειάζονταν πολλές ώρες, ακόμη και ημέρες, προτού αυτά απομακρυνθούν. Εκτός από τις οσμές που προκαλούσαν, τα απορρίμματα αυτά προσέλκυαν αρουραίους, κατσαρίδες, ψύλλους και άλλα έντομα.

2. *Εκδοχή του προσφεύγοντος για τις συνθήκες κράτησής του στην φυλακή της Διαβατών*

36. Ο προσφεύγων κρατήθηκε, από τις 16 Δεκεμβρίου 2009 μέχρι τις 4 Οκτωβρίου 2010, μαζί με άλλους εννέα κρατούμενους μέσα σε ένα κελί 20 τετραγωνικών μέτρων, το οποίο περιελάμβανε σε ένα τμήμα 3 τ.μ. ένα WC, ένα ντους χωρίς ζεστό νερό και μία βρύση. Εκτός από ένα αποκρουστικό στρώμα, ο προσφεύγων δεν έλαβε καθόλου κλινοσκεπάσματα. Το κελί είχε λίγο φωτισμό, δεν θερμαινόταν και είχε υγρασία. Η οσμή που επικρατούσε εκεί ήταν αηδιαστική.

3. *Πληροφορίες που υποβλήθηκαν από την Κυβέρνηση σχετικά με τις συνθήκες κράτησης του προσφεύγοντος στην φυλακή της Λάρισας*

37. Ο αιτών εργάστηκε ως υπεύθυνος καθαριότητας κατά τα ακόλουθα διαστήματα: από την 1^η Απριλίου μέχρι τις 30 Ιουνίου 2011, από την 1^η Οκτωβρίου μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2011, από την 1^η Απριλίου μέχρι τις 30 Ιουνίου 2012, από την 1^η Οκτωβρίου μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2012 και κατά τρόπο συνεχή από τις 12 Μαρτίου 2013.

4. *Εκδοχή της Κυβέρνησης για τις συνθήκες κράτησης του προσφεύγοντος στην φυλακή Διαβατών*

38. Ο προσφεύγων κρατήθηκε μέσα σε ένα κελί 23,68 τετραγωνικών μέτρων το οποίο περιελάμβανε έναν χώρο για την τουαλέτα (2,77 τ.μ.). Ο συνολικός αριθμός κρατουμένων ανά κελί ανέρχονταν σε 10 άτομα. Μέσα σε κάθε κελί, υπήρχαν πέντε κρεβάτια επάλληλα, ένα κομοδίνο για κάθε κρατούμενο, ένα τραπέζι με καρέκλες και μία τηλεόραση. Η γωνιά των ειδών υγιεινής διέθετε ένα ντους και ένα νιπτήρα, καθώς και ένα παράθυρο 0,5 τ.μ.

39. Ο προσφεύγων εργάστηκε επί 68 ημέρες ως υπεύθυνος καθαριότητας.

40. Κάθε κελί διέθετε ένα παράθυρο 9,72 τ.μ. x 0,90 τ.μ. το οποίο επέτρεπε στο φυσικό φως να εισέλθει και εξασφάλιζε επαρκή εξαερισμό. Επίσης, ο εξαερισμός εξασφαλιζόταν από ένα κεντρικό σύστημα στους κοινούς χώρους της κάθε πτέρυγας.

41. Τα προαύλια της φυλακής ήταν χωριστά για κάθε όροφο, προκειμένου να αποφεύγεται η επικοινωνία μεταξύ των ατόμων που κρατούνταν σε διαφορετικές πτέρυγες. Το κάθε προαύλιο διέθετε ένα γήπεδο μπάσκετ, βόλεϊ και έναν χώρο για ποδόσφαιρο.

ΣΤ. Γενικές πληροφορίες παρασχεθείσες από την Κυβέρνηση σχετικά με τις λεπτομέρειες της κράτησης στην φυλακή της Λάρισας

42. Η Κυβέρνηση αναφέρει ότι οι κρατούμενοι λαμβάνουν να γεύματά τους μέσα στα κελιά. Το πρωινό διανέμεται στις 8 η ώρα, το γεύμα στις 12 η ώρα και το δείπνο στις 18 η ώρα τον χειμώνα και στις 20:30 το καλοκαίρι. Κάθε κρατούμενος μπορεί επίσης να ετοιμάσει το γεύμα του, αγορασμένο με δικά του χρήματα, σε έναν κοινόχρηστο χώρο όπου υπάρχουν εστίες κουζίνας.

43. Η μέριμνα της καθαριότητας των κελιών αφήνεται στους κρατούμενους. Παρά το γεγονός ότι, σε κάθε όροφο, σε κάθε προαύλιο και σε κάθε πτέρυγα, υπάρχουν κάδοι απορριμμάτων, ορισμένοι κρατούμενοι πετούν τα απορρίμματα και τα υπολείμματα της τροφής από το παράθυρο. Ειδικότερα, στο εσωτερικό της πτέρυγας Α, όπου διέμεναν οι προσφεύγοντες, υπάρχουν τρεις κάδοι απορριμμάτων με ρόδες και ένας σταθερός, στους οποίους οι κρατούμενοι έχουν πρόσβαση από το πρωί ως το βράδυ, και, στο προαύλιο της πτέρυγας αυτής, υπάρχουν δύο ακόμη. Μέσα στα κελιά, οι κάδοι απορριμμάτων απαγορεύονται προκειμένου να αποφευχθεί η Παρασκευή εκ μέρους των κρατουμένων αλκοόλ και άλλων ουσιών.

44. Ο καθαρισμός των κοινόχρηστων χώρων και των προαυλίων είναι καθημερινός και ένας πιο μεγάλος καθαρισμός λαμβάνει χώρα δύο φορές την εβδομάδα. Τα «νεκρά» σημεία των προαυλίων, ήτοι εκείνα που δεν είναι προσβάσιμα στους κρατούμενους που πετούν τα απορρίμματά τους εκεί, καθαρίζονται κάθε πρωί. Η συλλογή των απορριμμάτων πραγματοποιείται τρεις φορές την ημέρα. Εξωτερικές εταιρείες προβαίνουν ανά τακτά διαστήματα σε απολυμάνσεις.

II. ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ

45. Το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο και η πρακτική παρατίθενται στην απόφαση *Νικόλαος Αθανασίου και λοιποί κατά Ελλάδας* (αριθ. 36546/10, §§ 39-45, 23 Οκτωβρίου 2014).

46. Μία αντιπροσωπεία του Συνηγόρου του Πολίτη πραγματοποίησε επίσκεψη στην φυλακή της Λάρισας στις 6 Ιουλίου 2010. Στην έκθεσή της, ανέφερε τα ακόλουθα σχετικά με τις συνθήκες κράτησης μέσα σε αυτή την φυλακή:

«(...) ο αριθμός των κρατουμένων είναι περίπου διπλάσιος από εκείνον που επιτρέπει η χωρητικότητα του κτηρίου. Η κατάσταση αυτή έχει άμεσες συνέπειες στην καθημερινότητα και στις συνθήκες ζωής των κρατουμένων καθώς και στην γενική λειτουργία της φυλακής. Πρέπει εν τούτοις να

σημειωθεί ότι η διεύθυνση της φυλακής θεωρεί ως έκτακτο το γεγονός ότι υπάρχουν κρεβάτια για όλους τους κρατούμενους (...).»

47. Απαντώντας σε μία έγγραφη επερώτηση δύο βουλευτών του κόμματος ΔΗΜ.ΑΡ., ο υπουργός Δικαιοσύνης διευκρίνισε, τον Μάιο 2014, ότι η φυλακή της Λάρισας, η οποία είχε επίσημη χωρητικότητα 500 κρατουμένων, φιλοξενούσε 859.

III. ΟΙ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΩΝ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΑΝΘΡΩΠΗΣ Ή ΤΑΠΕΙΩΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Ή ΤΙΜΩΡΙΑΣ (CPT)

A. Η φυλακή της Λάρισας

48. Στην από 5 Ιουλίου 2013 έκθεσή της, η οποία συντάχθηκε μετά από την επίσκεψή της από τις 4 μέχρι τις 16 Απριλίου 2013, η CPT σημείωσε ότι η φυλακή της Λάρισας, οποία άρχισε να λειτουργεί το 1984 και είχε επίσημη χωρητικότητα 500 θέσεων, φιλοξενούσε την εποχή της επίσκεψης 892 κρατούμενους. Η υπερπλήρωση εκδηλωνόταν σε όλους τους χώρους της φυλακής. Οι πτέρυγες Α, Β και Γ φιλοξενούσαν η κάθε μία έναν αριθμό μεταξύ 220 και 270 κρατουμένων μέσα σε κελιά που βρίσκονταν σε τρεις ορόφους. Ένα τυπικό κελί είχε επιφάνεια 23 τετραγωνικά μέτρα και ήταν εφοδιασμένο με πέντε κρεβάτια, ένα τραπέζι και μερικές καρέκλες. Στην πτέρυγα Α, η αντιπροσωπεία της CPT σημείωσε ότι πολλά κελιά φιλοξενούσαν μέχρι δώδεκα κρατούμενους και ότι μερικοί από αυτούς ήταν υποχρεωμένοι να μοιράζονται ένα κρεβάτι ή να κοιμούνται πάνω σε στρώματα τοποθετημένα στο δάπεδο. Ένας αριθμός κελιών παρουσίαζε αυξημένο βαθμό υγρασίας και δεν είχε συντηρηθεί (αποκολλημένη βαφή των τοίχων, σπασμένα παράθυρα) και μερικά είχαν ανάγκη μεγάλης ανακαίνισης. Έκαστο κελί διέθετε χωριστό χώρο υγιεινής, επιφανείας 5 τ.μ., ο οποίος περιλαμβάνει ένα W.C., ένα ντους και έναν νιπτήρα (παράγραφος 107 της έκθεσης).

49. Η πτέρυγα Δ, που ήταν μία παλαιά αποθήκη, φιλοξενούσε μέσα σε δύο κοιτώνες 135 κρατούμενους, ηλικιωμένους ή που εργάζονταν μέσα στην φυλακή. Οι κοιτώνες είχαν σειρές επάλληλων κρεβατιών, γεγονός που άφηνε σε κάθε κρατούμενο έναν ιδιωτικό χώρο 3 τ.μ. Δίπλα σε κάθε επάλληλο κρεβάτι υπήρχε ένα τραπέζι και δύο σκαμνιά. Το γειτονικό μπάνιο περιελάμβανε έξι ντους (από τα οποία λειτουργούσαν τα πέντε), έξι τουαλέτες και τέσσερις νιπτήρες.

50. Η αντιπροσωπεία διαπίστωσε ότι τα στρώματα και οι κουβέρτες ήταν σε κατάσταση πολύ βρόμικη, γεγονός που επιδείνωνε την κακή γενική κατάσταση της υγιεινής την οφειλόμενη στην υπερπλήρωση. Προϊόντα ατομικής υγιεινής χορηγούνταν σε μικρές ποσότητες (παράγραφος 109 της έκθεσης). Η θέρμανση λειτουργούσε για πολύ βραχείες περιόδους και οι κρατούμενοι κοιμούνταν ντυμένοι με τα χειμωνιάτικα ρούχα τους (παράγραφος 110 της έκθεσης).

B. Η φυλακή του Κορυδαλλού

51. Στην από 17 Νοεμβρίου 2010 έκθεσή της, η οποία συντάχθηκε σε συνέχεια της επίσκεψης από 17 έως 29 Σεπτεμβρίου 2009, η CPT σημείωσε ότι το ποσοστό πλήρωσης της φυλακής δεν είχε μειωθεί από τις επισκέψεις που είχαν πραγματοποιηθεί το 2005 και το 2007 και ανερχόταν σε 2.100 κρατούμενους, ενώ η επίσημη χωρητικότητα της φυλακής ήταν 700 άτομα. Η CPT υπογράμμισε ότι το φαινόμενο της υπερπλήρωσης μέσα στην φυλακή δεν ήταν ούτε νέο ούτε προσωρινό. Υπενθύμιζε ότι είχε επιστήσει από το 1993 την προσοχή των αρχών επί της ανάγκης να μειωθεί το ποσοστό πλήρωσης των κελιών. Επειδή δεν ήταν ρεαλιστικό να ελπίζει κανείς ότι τα κελιά θα φιλοξενούσαν έναν μόνον κρατούμενο, σύμφωνα με τον αρχικό σχεδιασμό τους, είχε συστήσει στις αρχές να μην τοποθετούν σε αυτά περισσότερους από δύο κρατούμενους. Εν τούτοις, το 2009, διαπίστωσε και πάλι ότι κελιά διαστάσεων 9,5 τ.μ. φιλοξενούσαν τρεις και ακόμη και τέσσερις κρατούμενους.

Γ. Η φυλακή Διαβατών της Θεσσαλονίκης

52. Στην από 17 Νοεμβρίου 2010 έκθεσή της, η CPT σημείωνε ότι η φυλακή, της οποίας η επίσημη χωρητικότητα της οποίας ήταν 300 κρατούμενοι, φιλοξενούσε 607. Υπήρχαν 10 κρατούμενοι ανά κοιτώνα διαστάσεων 24 τ.μ. Οι κοιτώνες διέθεταν πέντε επάλληλα κρεβάτια, ένα μικρό τραπέζι, μερικές καρέκλες, μία τηλεόραση και ένα ψυγείο. Υπήρχε ένας χωριστός χώρος υγιεινής που περιελάμβανε ένα WC, έναν νιπτήρα και ένα ντους. Παρά την υπερπλήρωση και την επίπτωσή της στην καθαριότητα και την συντήρηση, η κατάσταση των επισκευών στην φυλακή ήταν ικανοποιητική.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΟΜΟ

53. Λαμβάνοντας υπόψη την ομοιότητα των προσφυγών σε ό,τι αφορά τα πραγματικά περιστατικά και τις αιτιάσεις, το Δικαστήριο αποφασίζει να τις συνενώσει και να τις εξετάσει από κοινού μέσα σε μία απόφαση.

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 3 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

54. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται για τις συνθήκες κράτησής τους μέσα στις διάφορες φυλακές και αστυνομικά τμήματα όπου ήσαν ή εξακολουθούν να είναι κρατούμενοι. Καταγγέλλουν μία παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθή εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχειρίσιν απανθρώπους ή εξευτελιστικάς.»

A. Επί του παραδεκτού

1. Οι θέσεις των διαδίκων

55. Καταρχήν, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι αιτιάσεις των προσφευγόντων Bouros, Γιατζογλίδη και Γαβριηλίδη, σχετικά με τις συνθήκες κράτησής τους μέσα στα αστυνομικά τμήματα και τις φυλακές, όπου αυτοί κρατήθηκαν πριν μεταφερθούν στην φυλακή της Λάρισας και οι οποίες ήσαν διαφορετικές από εκείνες που επικρατούσαν στην φυλακή αυτή, είναι απαράδεκτες διότι διατυπώθηκαν μετά την λήξη της εξάμηνης προθεσμίας και δεν μπορούν να θεωρηθούν ως σχετιζόμενες με μία συνεχή κατάσταση. Επίσης, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η προσφυγή, στο μέτρο που προέρχεται από τον προσφεύγοντα Πουρσελαντζεϊ, πρέπει να απορριφθεί λόγω μη τήρησης της εξάμηνης προθεσμίας ακόμη και σε ό,τι αφορά την περίοδο κράτησης στην φυλακή της Λάρισας, υπενθυμίζοντας ότι αυτός κρατείται εκεί από τις 15 Μαρτίου 2011 μέσα σε ένα κελί με έναν μόνον συγκατούμενο. Τέλος, σε ό,τι αφορά τον προσφεύγοντα Dimitrov, η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι υφίσταται συνεχής κατάσταση ως προς αυτόν, αφού, ως προς τις συνθήκες στην Λάρισα, δεν παραπονείται για την υπερπλήρωση, αλλά μόνον για ζητήματα σχετιζόμενα με την καθαριότητα μέσα στην φυλακή.

56. Κατά δεύτερο λόγο, η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι οι ειδικότερες αιτιάσεις που αφορούν τον περιορισμένο ατομικό χώρο καθώς και την έλλειψη ειδών υγιεινής, φωτισμού, θέρμανσης και κελιών για μη καπνίζοντες πρέπει να απορριφθούν λόγω μη εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων. Ειδικότερα, οι προσφεύγοντες

παρέλειψαν να ασκήσουν αγωγή στην βάση του άρθρου 105 του εισαγωγικού νόμου του Αστικού Κώδικα, η οποία συνιστά ένα αποτελεσματικό ένδικο μέσο για την διαπίστωση των τυχόν κακών συνθηκών κράτησης και για την επιδίκαση αποζημίωσης για υλική ζημία και ηθική βλάβη. Εξάλλου, οι προσφεύγοντες δεν έκαναν χρήση των δυνατοτήτων που προσφέρονται από το άρθρο 572 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, των εφαρμοστέων διατάξεων του σωφρονιστικού κώδικα καθώς και εκείνων της υπουργικής απόφασης αριθ. 58819/2003.

57. Κατά τρίτο λόγο, η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι οι αιτιάσεις των προσφευγόντων Bouros και Γαβριηλίδη αναφορικά με την ιατρική περίθαλψη, την έλλειψη μέτρων για την πρόληψη της μετάδοσης μεταδοτικών ασθενειών και την μη τήρηση των κανόνων υγιεινής είναι επίσης απαράδεκτες, διότι πρόκειται για ισχυρισμούς γενικού χαρακτήρα που δεν αναφέρονται στην κατάσταση των προσφευγόντων.

58. Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι οι συνθήκες κράτησης σε όλες τις φυλακές και τα αστυνομικά τμήματα όπου αυτοί κρατήθηκαν ήταν όμοιες κατά τρόπο ώστε να υπήρξε «συνεχής κατάσταση».

59. Επίσης, σύμφωνα με τους προσφεύγοντες, τα ένδικα μέσα που επικαλείται η Κυβέρνηση δεν είναι πραγματικά και προσβάσιμα για τους σκοπούς της εξάντλησης. Στην πραγματικότητα, η Κυβέρνηση επιχειρεί να μεταθέσει το βάρος αποδείξεως σε ό,τι αφορά την εξάντληση, αλλά ουδόλως αποδεικνύει ότι τα ένδικα μέσα που προβλέπονται από τα άρθρα 572 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και 105 του εισαγωγικού νόμου του Αστικού Κώδικα που επικαλείται ήταν εφαρμοστέα στην περίπτωση των προσφευγόντων.

2. Η εκτίμηση του Δικαστηρίου

α) Εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσων

60. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η βάση του κανόνα της εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων ο οποίος διατυπώνεται στο άρθρο 35 § 1 της Σύμβασης συνίσταται στο ότι, πριν προσφύγει ενώπιον διεθνούς δικαστηρίου, ο προσφεύγων οφείλει να δώσει στο υπαίτιο Κράτος την δυνατότητα να επανορθώσει τις επικαλούμενες αιτιάσεις με εσωτερικά μέσα, χρησιμοποιώντας τους δικαστικούς πόρους που προσφέρονται από την εθνική νομοθεσία, υπό τον όρο ότι αυτοί αποδεικνύονται αποτελεσματικοί και επαρκείς (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Fressoz και Roire κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 29183/95, § 37, CEDH 1999-I). Ο κανόνας αυτός

στηρίζεται στην υπόθεση, την αποτελούσα το αντικείμενο του άρθρου 13 της Σύμβασης – με το οποίο παρουσιάζει στενές συγγένειες -, ότι η εσωτερική έννομη τάξη προσφέρει ένα πραγματικό ένδικο μέσο για την προβαλλόμενη παραβίαση (*Kudla κατά Πολωνίας* [GC], αριθ. 30210/96, § 152, CEDH 2000-XI). Το άρθρο 35 § 1 της Σύμβασης δεν επιτάσσει παρά την εξάντληση των ενδίκων μέσων τα οποία είναι ταυτόχρονα σχετικά με τις επίδικες παραβιάσεις, διαθέσιμα και επαρκή. Αυτά πρέπει να υφίστανται σε επαρκή βαθμό βεβαιότητας όχι μόνον στην θεωρία αλλά και στην πράξη, χωρίς την οποία ελλείπουν το επιθυμητό πραγματικό και προσβάσιμο. Το εναγόμενο Κράτος έχει την ευθύνη να αποδείξει ότι οι απαιτήσεις αυτές πληρούνται (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Dalia κατά Γαλλίας*, 19 Φεβρουαρίου 1998, § 38, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-I).

61. Σε ό,τι αφορά την επικαλούμενη παράλειψη των προσφευγόντων να κάνουν χρήση των δυνατοτήτων που προσφέρονται από το άρθρο 572 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, των εφαρμοστέων διατάξεων του σωφρονιστικού κώδικα καθώς και εκείνων της υπουργικής απόφασης αριθ. 58819/2003, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι εν προκειμένω οι προσφεύγοντες δεν παραπονούνται μόνον για την προσωπική κατάστασή τους, αλλά ισχυρίζονται ότι επηρεάστηκαν προσωπικά από τις συνθήκες που επικρατούν για το σύνολο των κρατούμενων μέσα στους χώρους της φυλακής της Λάρισας. Υπενθυμίζει την προηγούμενη νομολογία του σύμφωνα με την οποία σε αυτό το είδος των περιπτώσεων τα ένδικα μέσα που υποδείχθηκαν από την Κυβέρνηση δεν αρκούσαν αφ'εαυτών για την επανόρθωση της καταγγελλθείσας κατάστασης (*Νησιώτης κατά Ελλάδας*, αριθ. 34704/08, § 29, 10 Φεβρουαρίου 2011, *Σαμαράς και λοιποί κατά Ελλάδας*, αριθ. 11463/09, § 48, 28 Φεβρουαρίου 2012, *Lica κατά Ελλάδας*, αριθ. 74279/10, § 38, 17 Ιουλίου 2012). Η διαπίστωση αυτή εφαρμόζεται *mutatis mutandis* στην παρούσα υπόθεση, η οποία αφορά, από την πλευρά της, τις συνθήκες κράτησης στην φυλακή της Λάρισας. Το Δικαστήριο συμπεραίνει επομένως ότι, κάτω από τις συνθήκες αυτές, τα ένδικα μέσα που μνημονεύονται από την Κυβέρνηση δεν θα είχαν οποιαδήποτε χρησιμότητα.

62. Σε ό,τι αφορά την προσφυγή ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων με μία αγωγή στην βάση του άρθρου 105 του εισαγωγικού νόμου του Αστικού Κώδικα, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι είχε πολλές φορές την ευκαιρία να αποφανθεί επί αυτού του ενδίκου μέσου και παραπέμπει στην σχετική νομολογία του (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, την πιο πάνω αναφερόμενη *Κανάκης κατά Ελλάδας* (αρ. 2), §§ 87-88, και την πιο πάνω αναφερόμενη *Νικόλαος Αθανασίου και λοιποί*, §§ 64-71). Το

Δικαστήριο υπογραμμίζει εκ νέου ότι η υποχρέωση της εξάντλησης εκτιμάται καταρχήν κατά την ημερομηνία της προσφυγής ενώπιόν του (*Baumann κατά Γαλλίας*, αριθ. 33592/96, § 47, CEDH 2001-V).

63. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι, αν και οι προσφεύγοντες Bouros και Γαβριηλίδης αφέθησαν ελεύθεροι στις 6 Μαρτίου 2013 και στις 25 Οκτωβρίου 2012, κατά τις ημερομηνίες κατάθεσης των παρουσών προσφυγών, ήτοι στις 5 Αυγούστου 2011, και στις 19 Απριλίου, 1^η Αυγούστου και 8 Οκτωβρίου 2012, όλοι οι προσφεύγοντες κρατούνταν στην φυλακή της Λάρισας. Συνεπώς, η αγωγή αποζημίωσης στην βάση του άρθρου 105 του εισαγωγικού νόμου του Αστικού Κώδικα δεν μπορεί να θεωρηθεί πραγματική ως προς αυτούς για τους σκοπούς της εξάντλησης των ενδίκων μέσων, διότι ελλείπει από την αγωγή αυτή ο προληπτικός χαρακτήρας με την έννοια της νομολογίας του Δικαστηρίου. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο απορρίπτει την ένσταση της Κυβέρνησης την ελκόμενη από την μη εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσων σχετικά με τις συνθήκες κράτησης των προσφευγόντων.

β) Ύπαρξη μιας «συνεχούς κατάστασης» δικαιολογούσα την εξέταση του συνόλου των περιόδων κράτησης για τις οποίες παραπονούνται οι προσφεύγοντες

64. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει την προσέγγισή του σχετικά με την εφαρμογή του κανόνα των έξι μηνών στις αιτιάσεις τις σχετικές με τις συνθήκες κράτησης: το συνολικό διάστημα στην διάρκεια του οποίου κρατήθηκε ο προσφεύγων μπορεί να θεωρηθεί ως μία «συνεχής κατάσταση» στο μέτρο που η κράτηση έχει λάβει χώρα μέσα στον ίδιο τύπο του σφραγιστικού καταστήματος και υπό συνθήκες προεχόντως παρόμοιες. Οι βραχείες περίοδοι κατά τις οποίες ο προσφεύγων εγκατέλειψε αυτό το κατάστημα, για παράδειγμα για τις ανάγκες μιας δίκης ή άλλων διαδικαστικών πράξεων, δεν επηρεάζουν τον συνεχή χαρακτήρα της κράτησης. Εν τούτοις, η απόλυση του προσφεύγοντος ή η υπαγωγή του σε ένα άλλο καθεστώς κράτησης, είτε στο εσωτερικό του καταστήματος είτε κατόπιν της μεταφοράς του, περατώνει την «συνεχή κατάσταση».

65. Το Δικαστήριο θα εξετάσει συνεπώς την περίπτωση εκάστου προσφεύγοντος προκειμένου να ελεγχθεί κατά πόσον αυτοί μπορούν να επικαλεστούν μία συνεχή κατάσταση.

66. Σε ό,τι αφορά τον προσφεύγοντα Bouros, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η κατάσταση στην φυλακή της Λάρισας, όπως αυτή περιγράφεται τόσο από τον

προσφεύγοντα όσο και από την Κυβέρνηση, δεν διαφέρει ιδιαίτερα από εκείνη της φυλακής του Κορυδαλλού, κατά τρόπο ώστε να μπορεί να βεβαιωθεί ότι δεν υπήρξε διακοπή στην κατάσταση κράτησης του προσφεύγοντος αυτού μεταξύ αυτών των δύο φυλακών.

67. Σε ό,τι αφορά τον προσφεύγοντα Γιατζογλίδη, το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο προσφεύγων δεν παραπονείται για τις συνθήκες κράτησής του στην φυλακή των Τρικάλων όπου είχε κρατηθεί πριν από την μεταφορά του στην Λάρισα, κατά τρόπο ώστε υπήρξε διακοπή της κατάστασης κράτησης του προσφεύγοντος αυτού.

68. Σε ό,τι αφορά τον προσφεύγοντα Γαβριηλίδη, το Δικαστήριο σημειώνει ότι, πριν την μεταφορά του στην φυλακή της Λάρισας, αυτός κρατούνταν στην Αστυνομική Διεύθυνση Θεσσαλονίκης, ένα αστυνομικό τμήμα στο οποίο οι συνθήκες κράτησης διαφέρουν σημαντικά από εκείνες μιας φυλακής. Κατόπιν της μεταφοράς του στην Λάρισα, υπήρξε επομένως διακοπή της κατάστασης κράτησής του.

69. Σε ό,τι αφορά τον προσφεύγοντα Πουρσελάντζεϊ, το Δικαστήριο σημειώνει ότι στις 18 Ιουνίου 2010 αυτός μεταφέρθηκε από την φυλακή της Χίου σε εκείνη της Λάρισας. Αφού στην αρχή τοποθετήθηκε μέσα σε ένα κελί 25 τ.μ. με εννέα ακόμη κρατούμενους, τοποθετήθηκε από τις 15 Μαρτίου 2011 σε ένα άλλο κελί 8 τ.μ. με έναν μόνον κρατούμενο ακόμη. Δεδομένου ότι η προσφυγή του κατατέθηκε στις 8 Οκτωβρίου 2012, αυτός δεν θα μπορούσε να επικαλεστεί μία συνεχή κατάσταση η οποία θα συμπεριελάμβανε την προγενέστερη της 15 Μαρτίου 2011 κράτησή του, διότι η αλλαγή του καθεστώτος κράτησής του έλαβε χώρα περισσότερο από έξι μήνες πριν από την κατάθεση της προσφυγής.

70. Σε ό,τι αφορά τον προσφεύγοντα Dimitrov, το Δικαστήριο δεν συμμερίζεται την θέση της Κυβέρνησης σύμφωνα με την οποία ο προσφεύγων αυτός δεν θα μπορούσε να επικαλεστεί μία συνεχή κατάσταση: οι αιτιάσεις που σχετίζονται με τις συνθήκες κράτησης μέσα στην φυλακή της Λάρισας είναι όμοιες με εκείνες που αφορούν την φυλακή Διαβατών. Αν και είναι αληθές ότι στην προσφυγή του ενώπιον του Δικαστηρίου, και στο κεφάλαιο που είναι αφιερωμένο στην φυλακή της Λάρισας, ο προσφεύγων δεν αναφέρεται ρητά στην υπερπλήρωση που επικρατεί μέσα στην φυλακή αυτή, το πράττει με τρόπο επαρκώς εκτενή μέσα στις γενικές σκέψεις του αναφορικά με τις συνθήκες κράτησής του και ειδικότερα στην σελίδα 11 των «συνθηκών της υπόθεσης», έγγραφο το οποίο έχει συναφθεί στο έντυπο της προσφυγής του. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο εκτιμά ότι ο προσφεύγων αυτός μπορεί να επικαλεστεί μία συνεχή κατάσταση.

γ) Αιτιάσεις σχετικά με την ιατρική περίθαλψη και την τήρηση των κανόνων υγιεινής

71. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι οι αιτιάσεις που προβάλλουν οι προσφεύγοντες Bouros και Γαβριηλίδης συνιστούν δηλώσεις διατυπωμένες κατά τρόπο αόριστο και αφηρημένο. Οι προσφεύγοντες δεν παρέχουν οποιεσδήποτε λεπτομέρειες αναφορικά με την κατάσταση της υγείας τους ή με τα ιατρικά προβλήματα που τους επηρεάζουν προσωπικά και δεν σημειώνουν με τρόπο ακριβή την έλλειψη επιμέλειας την οποία φέρονται να επέδειξαν οι αρχές έναντί τους (βλέπε, *mutatis mutandis*, *Štručl και λοιποί κατά Σλοβενίας*, αριθ. 5903/10, 6003/10 και 6544/10, § 67, 20 Οκτωβρίου 2011).

72. Αυτό το τμήμα της αίτησης δεν είναι επομένως τεκμηριωμένο και πρέπει να απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμο, κατ'εφαρμογήν του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης.

δ) Συμπέρασμα

73. Το Δικαστήριο απορρίπτει επομένως την ένσταση της Κυβέρνησης την ελκόμενη από την μη εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσων έναντι όλων των προσφευγόντων. Σε ό,τι αφορά την ένσταση την σχετική με την απουσία μιας συνεχούς κατάστασης, την κάνει δεκτή ως προς τους προσφεύγοντες Γιατζογλίδη, Γαβριηλίδη και Πουρσελαντζέϊ και την απορρίπτει έναντι των προσφευγόντων Bouros και Dimitrov. Τέλος, κάνει δεκτή την ένσταση που αφορά τις αιτιάσεις των προσφευγόντων Bouros και Γαβριηλίδη σχετικά με την ιατρική περίθαλψη και την τήρηση των κανόνων υγιεινής.

74. Το Δικαστήριο διαπιστώνει, επίσης, ότι οι προσφυγές δεν είναι προδήλως αβάσιμες με την έννοια του άρθρου 35 § 3 α) της Σύμβασης και δεν προσκρούουν σε κάποιον άλλο λόγο απαραδέκτου. Πρέπει επομένως αυτές να κηρυχθούν παραδεκτές.

Β. Επί της ουσίας

75. Η Κυβέρνηση αναφέρεται στην εκδοχή της αναφορικά με τις συνθήκες κράτησης των προσφευγόντων και υπογραμμίζει ότι αυτοί είχαν κρατηθεί υπό συνθήκες αποδεκτές στο μέτρο που αυτοί είχαν την δυνατότητα να εργάζονται και να κινούνται έξω από τα κελιά τους και ότι η ιατρική περίθαλψη που παρέχονταν σε εκείνους από τους προσφεύγοντες που την είχαν ανάγκη είναι επαρκής.

76. Οι προσφεύγοντες, αμφισβητώντας έντονα την εκτίμηση αυτή, αναφέρονται στην δική τους εκδοχή αναφορικά με τις συνθήκες κράτησής τους.

77. Σε ό,τι αφορά τις υλικές συνθήκες της κράτησης και ειδικότερα την υπερπλήρωση των φυλακών, το Δικαστήριο παραπέμπει στις αρχές οι οποίες απορρέουν από την νομολογία του, όπως τις έχει υπενθυμίσει προσφάτως στις αποφάσεις του *Ananyev και λοιποί* (πιο πάνω αναφερόμενη, §§ 139 έως 159) και *Τζάμαλης και λοιποί κατά Ελλάδας* (αριθ. 15894/09, §§ 38-40, 4 Δεκεμβρίου 2012). Υπενθυμίζει επίσης ότι, όταν η υπερπλήρωση των φυλακών φθάνει σε ένα συγκεκριμένο επίπεδο, η έλλειψη χώρου μέσα σε ένα σωφρονιστικό κατάστημα μπορεί να αποτελέσει το κεντρικό στοιχείο που πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την εκτίμηση της συμβατότητας μιας δεδομένης κατάστασης με το άρθρο 3 της Σύμβασης (βλέπε, προς την κατεύθυνση αυτή, *Karalevičius κατά Λιθουανίας*, αριθ. 53254/99, 7 Απριλίου 2005).

78. Σε ό,τι αφορά ειδικότερα αυτόν τον τελευταίο παράγοντα, το Δικαστήριο σημειώνει ότι, όπου αντιμετώπισε περιπτώσεις κατάφωρης υπερπλήρωσης, έκρινε ότι το στοιχείο αυτό, από μόνο του, μπορούσε να αρκεί για την διαπίστωση της παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης. Κατά γενικό κανόνα, επρόκειτο για περιπτώσεις στις οποίες ο προσωπικός χώρος που παρεχόταν σε έναν προσφεύγοντα ήταν μικρότερος από 3 τ.μ. (*Kanttyrev κατά Ρωσίας*, αριθ. 37213/02, §§ 50-51, 21 Ιουνίου 2007, *Andrei Frolov κατά Ρωσίας*, αριθ. 205/02, §§ 47-49, 29 Μαρτίου 2007, *Kadiķis κατά Λετονίας*, αριθ. 62393/00, § 55, 4 Μαΐου 2006, και *Melnik κατά Ουκρανίας*, αριθ. 72286/01, § 102, 28 Μαρτίου 2006). Αντιθέτως, όταν η έλλειψη χώρου δεν ήταν τόσο κατάδηλη, το Δικαστήριο έλαβε υπόψη άλλες πλευρές των υλικών συνθηκών κράτησης για την εκτίμηση της συμβατότητας μιας δεδομένης κατάστασης με το άρθρο 3 της Σύμβασης. Έτσι, ακόμη και στις περιπτώσεις στις οποίες ένας προσφεύγων διέθετε μέσα σε ένα κελί πιο σημαντικό ιδιωτικό χώρο, περιλαμβανόμενο μεταξύ 3 τ.μ. και 4 τ.μ., το Δικαστήριο κατέληξε παρά ταύτα σε μία παραβίαση του άρθρου 3 λαμβάνοντας υπόψη την στενότητα σε συνδυασμό με, για παράδειγμα, την αποδεδειγμένη έλλειψη κατάλληλου εξαερισμού και φωτισμού (*Vlassov κατά Ρωσίας*, αριθ. 78146/01, § 84, 12 Ιουνίου 2008, *Babouchkine κατά Ρωσίας*, αριθ. 67253.01, § 44, 18 Οκτωβρίου 2007, *Trepachkine κατά Ρωσίας*, αριθ. 36898/03, § 94, 19 Ιουλίου 2007, και *Peers κατά Ελλάδας*, αριθ. 28524, §§ 70-72, CEDH 2001-III).

79. Το Δικαστήριο σημειώνει καταρχήν ότι οι προσφεύγοντες Bouros, Γιατζογλίδης, Γαβριηλίδης, Πουρσελάντζει και Dimitron μεταφέρθηκαν στην φυλακή της Λάρισας αντίστοιχα το 2008, το 2007, το 2011, το 2010 και το 2010 και παρέμειναν εκεί από δεκαέξι μέχρι ενενήντα μήνες. Τόσο οι προσφεύγοντες όσο και η Κυβέρνηση συμφωνούν στο γεγονός ότι τα κελιά της φυλακής της Λάρισας είχαν έκαστο επιφάνεια 25 τετραγωνικών μέτρων περίπου. Επίσης, σημειώνει τις διαπιστώσεις που έγιναν από μία αντιπροσωπεία της υπηρεσίας του Συνηγόρου του Πολίτη μετά από μία επίσκεψη που πραγματοποιήθηκε τον Ιούλιο 2010, σύμφωνα με τις οποίες ο αριθμός των κρατουμένων στην φυλακή της Λάρισας ήταν την περίοδο εκείνη περίπου ο διπλάσιος αυτού που επέτρεπε η χωρητικότητα του κτηρίου. Πιο πρόσφατα, ο υπουργός Δικαιοσύνης, απαντώντας, εξάλλου, σε μία έγγραφη επρώτηση δύο βουλευτών του κόμματος ΔΗΜ.ΑΡ., διευκρίνισε ότι η φυλακή, η οποία είχε μία επίσημη χωρητικότητα 500 κρατουμένων, φιλοξενούσε 859 το 2014. Επίσης, η CPT υπογράμμισε μετά την επίσκεψή της τον Απρίλιο 2013 ότι η υπερπλήρωση ήταν έκδηλη σε όλους τους χώρους της φυλακής η οποία φιλοξενούσε την περίοδο αυτή 892 κρατούμενους.

1. Σε ό,τι αφορά την κατάσταση των προσφευγόντων Bouros, Γιατζογλίδη, Γαβριηλίδη και Dimitron στην φυλακή της Λάρισας

80. Το Δικαστήριο εκτιμά εύλογο να συμπεράνει στην βάση των πιο πάνω αναφερομένων στοιχείων ότι την εποχή των συμβάντων ο αριθμός των κρατουμένων στην φυλακή της Λάρισας υπερέβαινε κατά πολύ την δυνατότητα φιλοξενίας αυτού του καταστήματος. Κατά την ομολογία της ίδιας της Κυβέρνησης, ο προσωπικός χώρος των προσφευγόντων Bouros, Γιατζογλίδη και Γαβριηλίδη, κατά την διάρκεια ορισμένων περιόδων κράτησής τους στην Λάρισα, ήταν 2,10 τ.μ. Αν και η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ο διαθέσιμος χώρος κυμάνθηκε μεταξύ 2,10 τ.μ. έως 3,57 τ.μ., ανάλογα με την πληρότητα των κελιών, δεν διευκρινίζει τις περιόδους κατά τις οποίες έκαστος αυτών των προσφευγόντων διέθετε χώρο μεγαλύτερο των 3 τ.μ. Το Δικαστήριο σημειώνει προς τούτο ότι ο προσφεύγων Bouros παρέμεινε από τις 23 Δεκεμβρίου 2008 μέχρι τις 6 Μαρτίου 2013, ο προσφεύγων Γιατζογλίδης από τις 29 Σεπτεμβρίου 2007 και ο προσφεύγων Γαβριηλίδης από τις 17 Ιουνίου 2011 μέχρι τις 25 Οκτωβρίου 2012. Το Δικαστήριο αναφέρεται επίσης στις διαπιστώσεις του Συνηγόρου του Πολίτη (πιο πάνω παράγραφος 47) και της CPT (πιο πάνω παράγραφοι 48-50) αναφορικά με την υπερπλήρωση της φυλακής αυτής.

81. Λαμβάνοντας υπόψη τις πιο πάνω σκέψεις, το Δικαστήριο κρίνει αποδεδειγμένο ότι ο αριθμός των κρατουμένων υπερέβαινε προδήλως την χωρητικότητα για την οποία είχαν σχεδιαστεί τα κελιά της φυλακής της Λάρισας. Πράγματι, ακόμη και αν υποτεθεί ότι η έλλειψη χώρου δεν ήταν πάντοτε τόσο έκδηλη για τους προσφεύγοντες Bouros, Γιατζογλίδη, Γαβριηλίδη και Dimitrov, αφού αυτοί φέρονται να διέθεταν ορισμένες στιγμές 3,57 τ.μ., η συνεκτίμηση γενικώς των υλικών συνθηκών κράτησης θεμελιώνει την έλλειψη συμβατότητας της κατάστασης αυτών των προσφευγόντων με το άρθρο 3 της Σύμβασης. Προς τούτο, το Δικαστήριο αναφέρεται στις διαπιστώσεις της CPT σχετικά με τις συνθήκες ύπνου, τα είδη υγιεινής και την θέρμανση (πιο πάνω παράγραφοι 48-50). Οι εν λόγω προσφεύγοντες έχουν επομένως υποστεί μία εξευτελιστική μεταχείριση κατά παράβαση της διάταξης αυτής.

2. Σε ό,τι αφορά την κατάσταση του προσφεύγοντος Πουρσελάντζεϊ στην φυλακή της Λάρισας

82. Σε ό,τι αφορά τον προσφεύγοντα Πουρσελάντζεϊ, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι καλείται να αποφανθεί μόνον επί της κατάστασής του στην Λάρισα από τις 15 Μαρτίου 2011 (πιο πάνω παράγραφος 69). Από την ημερομηνία αυτή μέχρι την απόλυσή του, στις 19 Απριλίου 2013, τοποθετήθηκε σε ένα κελί 8 τετραγωνικών μέτρων το οποίο μοιραζόταν με έναν ακόμη συγκατοούμενο. Η κατάστασή του δεν ήταν συνεπώς συγκρίσιμη με εκείνη των άλλων προσφευγόντων, αφού αυτός διέθετε ιδιωτικό χώρο 4 τ.μ. Επιπλέον, εργάστηκε ως υπεύθυνος καθαριότητας από την 1^η Οκτωβρίου μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2012 και παρακολούθησε μαθήματα στο «Σχολείο της δεύτερης ευκαιρίας» από τον Οκτώβριο 2010 μέχρι τον Ιούνιο 2012 και από τον Ιανουάριο μέχρι τον Απρίλιο 2013. Δεν υπήρξε συνεπώς παραβίαση του άρθρου 3 σε ό,τι αφορά τον προσφεύγοντα αυτόν.

3. Σε ό,τι αφορά την κατάσταση των προσφευγόντων Bouros και Dimitrov πριν την μεταφορά τους στην φυλακή της Λάρισας

83. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, λαμβάνοντας υπόψη την συνεχή κατάσταση η οποία διαπιστώθηκε στις πιο πάνω παραγράφους 66 και 70, καλείται να αποφανθεί επί των συνθηκών κράτησης στις φυλακές του Κορυδαλλού και των Διαβατών.

84. Ο προσφεύγων Bouros κρατήθηκε από τις 30 Ιουνίου 2007 μέχρι τις 23 Δεκεμβρίου 2008 στην φυλακή του Κορυδαλλού. Όμως, σύμφωνα με τις πληροφορίες που παρείχε η Κυβέρνηση, ο ιδιωτικός χώρος του προσφεύγοντος μέσα στην φυλακή αυτή κυμαινόταν μεταξύ 2,30 τ.μ. και 3,10 τ.μ. Προς τούτο, το Δικαστήριο σημειώνει ότι, στην από 17 Νοεμβρίου 2010 έκθεσή της, η οποία συντάχθηκε κατόπιν της επίσκεψης της 17 έως 29 Σεπτεμβρίου 2009, η CPT σημείωσε ότι το ποσοστό υπερπλήρωσης της φυλακής δεν είχε μειωθεί σε σχέση με τις επισκέψεις του 2005 και του 2007 και ανερχόταν σε 2.100 κρατούμενους, ενώ η επίσημη χωρητικότητα της φυλακής ήταν 700 άτομα.

85. Σε ό,τι αφορά τον προσφεύγοντα Dimitrov, κρατήθηκε από τις 16 Δεκεμβρίου 2009 μέχρι τις 4 Οκτωβρίου 2010 στην φυλακή Διαβατών της Θεσσαλονίκης. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η ίδια η Κυβέρνηση αναφέρει ότι ο προσφεύγων είχε τοποθετηθεί μαζί με 9 άλλους κρατούμενους μέσα σε ένα κελί 23,68 τ.μ., το οποίο περιελάμβανε έναν χώρο υγιεινής 2,77 τ.μ. Ο διαθέσιμος προσωπικός χώρος ήταν συνεπώς μικρότερος από 3 τ.μ. Αυτή η κατάσταση υπερπλήρωσης επιβεβαιώνεται από την έκθεση της CPT, της 17 Νοεμβρίου 2010, η οποία σημείωνε ότι η φυλακή, η οποία έχει μία επίσημη χωρητικότητα 300 κρατουμένων, φιλοξενούσε 607. Η έκθεση τόνιζε ότι υπήρχαν 10 κρατούμενοι ανά κελί, το οποίο είχε διαστάσεις 24 τετραγωνικών μέτρων και ήταν εφοδιασμένο με πέντε επάλληλα κρεβάτια, ένα μικρό τραπέζι, μερικές καρέκλες, μία τηλεόραση και ένα ψυγείο.

86. Οι προσφεύγοντες Bouros και Dimitrov έχουν κατά συνέπεια υποστεί επίσης μία παραβίαση του άρθρου 3 εξαιτίας των συνθηκών κράτησής τους στις φυλακές του Κορυδαλλού και των Διαβατών.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

87. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης:

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

88. Για την ηθική βλάβη τους, οι προσφεύγοντες αξιώνουν τα ακόλουθα ποσά: ο προσφεύγων Bouros, 82.000 ευρώ (EUR) για την κράτησή του στις φυλακές του Κορυδαλλού και της Λάρισας, ο προσφεύγων Γιατζογλίδης, 68.000 EUR για την κράτησή του στην φυλακή της Λάρισας, ο προσφεύγων Γαβριηλίδης, 11.500 EUR για την κράτησή του στην φυλακή της Λάρισας, ο προσφεύγων Dimitron, 37.000 EUR για την κράτησή του στις φυλακές Διαβατών και Λάρισας.

89. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι τα αιτούμενα ποσά είναι υπερβολικά και θεωρεί ότι η ενδεχόμενη διαπίστωση της παραβίασης θα συνιστούσε επαρκή δίκαιη ικανοποίηση.

90. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο προσφεύγων Bouros κρατήθηκε από τις 30 Ιουνίου 2007 μέχρι τις 6 Μαρτίου 2013, ο προσφεύγων Γιατζογλίδης από τις 24 Σεπτεμβρίου 2007, ο προσφεύγων Γαβριηλίδης από τις 17 Ιουνίου 2011 μέχρι τις 25 Οκτωβρίου 2012 και ο προσφεύγων Dimitron από τις 16 Δεκεμβρίου 2009. Θεωρεί ότι πρέπει να επιδικαστούν στους προσφεύγοντες, για ηθική βλάβη, τα ακόλουθα ποσά, τα οποία πρέπει να καταβληθούν στους τραπεζικούς λογαριασμούς των δικηγόρων τους (*Ταγκατίδης και λοιποί κατά Ελλάδα*, αριθ. 2889/09, § 34, 11 Νοεμβρίου 2011 και πιο πάνω αναφερόμενη *Νικόλαος Αθανασίου και λοιποί*, § 86): στον προσφεύγοντα Bouros, 22.000 EUR, στον προσφεύγοντα Γιατζογλίδη, 29.000 EUR, στον προσφεύγοντα Γαβριηλίδη, 7.800 EUR, στον προσφεύγοντα Dimitron, 20.000 EUR.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

91. Για έξοδα και δικαστική δαπάνη, έκαστος των προσφευγόντων αξιώνει 3.800 EUR.

92. Η Κυβέρνηση θεωρεί ότι το ποσό αυτό είναι υπερβολικό.

93. Το Δικαστήριο εκτιμά εύλογο να επιδικάσει στους προσφεύγοντες Bouros, Γιατζογλίδη, Γαβριηλίδη και Dimitron το ποσό των 3.800 EUR από κοινού για την αιτία αυτή, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται για φόρο από τους προσφεύγοντες αυτούς, το οποίο πρέπει να καταβληθεί στους τραπεζικούς λογαριασμούς των δικηγόρων τους.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

94. Το Δικαστήριο κρίνει προσηκόν να βασίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας στο επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Αποφασίζει* να συνενώσει τις προσφυγές.
2. *Κηρύσσει* τις προσφυγές παραδεκτές, σε ό,τι αφορά τις συνθήκες κράτησης τις σχετικές με την υπερπλήρωση στην φυλακή της Λάρισας έναντι όλων των προσφευγόντων και στις φυλακές του Κορυδαλλού και των Διαβατών έναντι των προσφευγόντων Bouros και Dimitrov αντίστοιχα.
3. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.
4. *Αποφαίνεται* ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης σε ό,τι αφορά τον προσφεύγοντα Πουρσελάντζεϊ.
5. *Αποφαίνεται*
 - α) ότι το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει στους προσφεύγοντες, μέσα σε τρεις μήνες από την ημέρα κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης, τα ακόλουθα ποσά:
 - i) 22.000 EUR (είκοσι-δύο χιλιάδες ευρώ) στον προσφεύγοντα Bouros, 29.000 EUR (είκοσι-εννέα χιλιάδες ευρώ) στον προσφεύγοντα Γιατζογλίδη, 7.800 EUR (επτά χιλιάδες οκτακόσια ευρώ) στον προσφεύγοντα Γαβριηλίδη, και 20.000 EUR (είκοσι χιλιάδες ευρώ) στον προσφεύγοντα Dimitrov, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται ως φόρος, τα οποία πρέπει να καταβληθούν στους τραπεζικούς λογαριασμούς των εκπροσώπων τους.
 - ii) από κοινού στους προσφεύγοντες Bouros, Γιατζογλίδη, Γαβριηλίδη και Dimitrov 3.800 EUR (τρεις χιλιάδες οκτακόσια ευρώ), πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται ως φόρος, τα οποία πρέπει να καταβληθούν στους τραπεζικούς λογαριασμούς των εκπροσώπων τους.

β) ότι, από τη λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, το ποσό αυτό θα προσαυξηθεί με τόκους υπολογιζόμενους με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο θα ισχύει κατά την εν λόγω περίοδο, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

6. *Απορρίπτει* το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 12 Μαρτίου 2015, κατ'εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)

Søren Nielsen

Γραμματέας

(υπογραφή)

Isabelle Berro

Πρόεδρος